

tekening: Jos Zwarts

Rob G. Bijlsma

Veren zijn wat vogels maken. Veeronderhoud is dan ook een bezigheid waaraan vogels veel tijd besteden. Iedereen die een tuin heeft en daar een ondiepe schaal met water heeft staan, weet dat vogels graag komen badderen. Fotografen met een schuilhutje bij een plas in het bos: *idem dito*. Maar vogels hebben niet *per se* een watertje nodig om een bad te nemen. Ze kunnen bijvoorbeeld pontificaal in een regenbui plaatsnemen en passief de druppels het werk laten doen. Of gebruik maken van natte bladeren. Dat laatste is bij siervogelhouders algemeen bekend, en ook beschreven voor vogels in het wild (Baptista 1972, Klemann 1994, Dijkstra 2006). Bladbaden kan worden gezien als opportunistisch gedrag in perioden met weinig regenval of in gebieden met weinig oppervlaktewater: zodra er zich een gelegenheid voordoet om te badderen, wordt die aangegrepen. Bladbadden hoeft echter niet *per se* in/na droge perioden op te treden, zoals een Fluit *Phylloscopus sibilatrix* bewees op Landgoed Berkenheuvel Dr op 26 juli 2015. Op die dag, en eerdere dagen, had het overvloedig geregend, plassen alom dus.

Om 8:30 uur op de bewuste dag zag ik een geringde Fluit, vermoedelijk een mannetje, omdat ik mannen rechts ring en vrouwen links, druk fladderen op de natte bladeren van een Lijsterbes *Sorbus aucuparia* op ruim 2 m hoogte. Het hectische gedrag trok sterk de aandacht. De vogel gleed en fladderde langs de bovenzijde van de bladeren, waarbij hij zelfs de snelle kantelbewegingen probeerde te maken die zo typerend zijn voor badderen in een plas water. Vleugels en staart werden al fladderend gespreid gehouden. Hij roetsjte wild heen en weer en was binnen de kortste keren drijfnaat. De kleine veren van kop, borst en buik werden piekerig van het water, en ook de vleugel- en staartveren kleefden aan elkaar. De vogel was zeker een minuut in de weer, en mogelijk was dat langer geworden als niet enkele jonge Koolmezen *Parus major* zich ermee hadden bemoeid en de Fluit deden opzouten. Wegvliegen ging wel, maar minder soepel dan met een droog verenkleed. In de bosrand ging hij zich omstandig poetsen en veren schudden, beschenen door een laag zonnetje bij een buitentemperatuur van 16,5°C. Dat

nam ruim vijf minuten in beslag, waarbij was te zien dat de vogel op de kop rui vertoonde.

De tot nu toe in Europa bekende bladbadderaars zijn allemaal kleine zangvogels: Heggenmus *Prunella modularis*, Tjiftjaf *Phylloscopus collybita*, Fluiters en Kuifmees *Lophophanes cristatus* (Kleemann 1994, Dijkstra 2006). Er is enige behendigheid gewenst bij dit type badderen. De lompere variant hiervan wordt door grotere vogels gebruikt, zoals valken en toekans (Grünhagen 1983, Simmons *in*: Campbell & Lack 1985, Eisermann 2005): deze soorten vlogen door nat gebladerte heen of gingen klapwiekend aan natte twijgen hangen. De Fluits liet zien dat bladbadderen een superieure techniek vereist in combinatie met een gering gewicht (hier: 10 g). Tijdens het fladderen greep de vogel zich geregeld aan de twijgen vast, vermoedelijk om te voorkomen dat hij eraf tuimelde.

Of behendigheid en formaat eigenschappen zijn die bepalen op welke wijze een vogelsoort zijn bad neemt is onbekend. Bij een vergelijking van de badgewoonten van verschillende vogelsoorten in Australië werd dat althans niet duidelijk (Verbeek 1991). Hier leek het eerder op soortniveau te zijn geregeld dan op familieniveau. Al moet er wel bij worden gezegd dat die studie slechts twee typen badderen bekeek: water inlopen en poedelen versus het water induiken vanaf struiken langs de kant. Andere vormen van baden, zoals bladbadderen, zonnebaden, baden in de vlucht en het nemen van rook-, stof- en regenbaden, komen bij vogels meer of minder vaak voor (Simmons 1985). Het is niet uitgesloten dat er soort- en familiespecifieke verschillen in badgewoonten bestaan. Hoenders, bijvoorbeeld, zijn obligate stofbaders (Olsson & Keeling 2005), maar valken zijn facultatieve stofbaders (Grünhagen 1983, Eisermann 2005,

Ganzeboom 2014). Een grondige literatuurstudie van observaties over badgedrag zou misschien aanwijzingen kunnen opleveren voor een fylogenetische achtergrond. Ziedaar ook het nut van het publiceren van anekdotische waarnemingen: met elkaar in verband gebracht kan perspectief ontstaan. En voor wie een vogelbad in de tuin heeft, of zijn tijd doorbrengt in een schuilhut langs de waterkant: een mooie gelegenheid systematisch te noteren welke vogels wanneer en hoe hun bad nemen. Want hoewel al in 1970 werd geconstateerd dat niemand systematisch naar badgewoonten bij vogels heeft gekeken (Slessers 1970; daarbij werd overigens, zoals zo vaak, de omvangrijke kippenliteratuur over het hoofd gezien), gaat die opmerking bijna een halve eeuw later nog steeds op voor wilde vogels (Olsson & Keeling 2005).

LITERATUUR

- Baptista L.F. 1972. Leaf bathing in three species of Emberizines. *Wilson Bulletin* 85: 346-347.
- Dijkstra A. 2006. Een bladbadende Heggenmus *Prunella modularis*. *Drentse Vogels* 20: 26.
- Eisermann K. 2005. Observation of foliage-bathing by an Orange-breasted Falcon (*Falco deuroleucus*) in Tikal, Guatemala. *Wilson Bulletin* 117: 415-418.
- Ganzeboom P.D. 2014. Boomvalk *Falco subbuteo* neemt stofbad. *De Takeling* 22: 127-128.
- Grünhagen H. 1983. Laubbadende Baumfalken. *Charadrius* 19: 124-125.
- Kleemann M. 1994. Bladbadende vogels, en meer. *Drentse Vogels* 7: 71-72.
- Olsson I.A.S. & Keeling L. 2005. Why in earth? Dustbathing behaviour in jungle and domestic fowl reviewed from a Tinbergian and animal welfare perspective. *Applied Animal Behaviour Science* 93: 259-282.
- Simmons K.E.L. 1985. Comfort behaviour. *In*: Campbell B. & Lack E. (eds), *A dictionary of birds*, pp. 101-105. Calton, London.
- Slessers M. 1970. Bathing behavior of land birds. *The Auk* 87: 91-99.
- Verbeek N. 1991. Comparative bathing behavior in some Australian birds. *Journal of Field Ornithology* 62: 386-389.

Rob G. Bijlsma, Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse, rob.bijlsma@planet.nl

Foliage-bathing of Wood Warbler *Phylloscopus sibilatrix*

In woodland in the northern part of the Netherlands, on 26 July 2015, a Wood Warbler was observed foliage-bathing in a Rowan *Sorbus aucuparia*. On this day, as the days before, it had been raining profusely and pools were available across the forest. Nevertheless, the bird used the water droplets on

top of the leaves to get soaked, wallowing intensively with extended wings and concomitantly ruffling its feathers and shaking its head. After a minute it was disturbed by Great Tits *Parus major*, and started preening for some five minutes at the edge of the forest.